

4.

Toras lasījuma nedēļas nodaļa VAERA/PARĀDĪJĀS
(1. Mozus 18:1-1. Mozus 22:24)

Mēs turpinām komentāru sēriju par Toras lasījuma nedēļas nodaļām viena gada ietvaros un mūsu mērķis ir gada laikā salīdzināt Toru un Evaņģēliju.

Šodien mums ir ceturtā nedēļas nodaļa un tās nosaukums ir Vaera. Tā atrodas 1. Mozus grāmatā/Berešit no 18:1 līdz 22:24. Šīs nedēļas nodaļas nosaukums sākas ar vārdiem, kas rakstīti 1. Mozus 18:1 “Un Tas Kungs parādījās viņam pie Mamres ozoliem (..)” Vārds “parādījās” oriģinālā ir Vaera (אָרָא).

Šodien mēs parunāsim par Īzāka upurpienešanu, kas aprakstīta 1. Mozus grāmatas 22. nodaļā. Lūk, kā Tora apraksta šī notikuma sākumu “Un notika, ka pēc šīm lietām Dievs pārbaudīja Ābrahāmu un viņam sacīja: “Ābrahām!” Un tas atbildēja: “Te es esmu.” Tad Viņš teica: “Nem savu vienīgo dēlu, kuru tu mīli, Īzāku, un ej uz Morija zemi un upurē to tur par dedzināmo upuri uz kāda no kalniem, kuru Es tev norādīšu.” 1. un 2. pants. Šis Visaugstā norādījums vienmēr ir izsaucis un turpina izsaukt daudz jautājumu. Dieva attieksme pret cilvēku upurēšanu Svētajos Rakstos ir izteikta ļoti skaidri un kategoriski. No daudzajiem izteikumiem par šo tematu izlasīsim pravieša Jeremijas grāmatā 7:31 “Un uzcēla Tofetam altāri Ben-Hinomas ielejā, lai tur ziedotu savus dēlus un meitas, ko Es neesmu pavēlējis un kas Man nekad nevarēja nākt prātā.” Tālāk Jer. 32:35 “Tie cēla Baalam Ben-Hinomas ielejā altārus, kur tie upurēja Moloham, sadedzinādami savus dēlus un savas meitas, ko Es tiem nekad neesmu pavēlējis, un Man nevarēja ne prātā nākt, ka tie varētu darīt tādas šausmīgas negantības (..)”, saka Tas Kungs.

Pagānu tautas senatnē praktizēja savu bērnu upurēšanu un tā bija ikdienišķa lieta, taču Dievs Svētajos Rakstos nosauc to par negantību. Šis fakts vēl vairāk sarežģī 22. nodaļas fragmenta saprašanu, kur ir teikts par Dieva norādījumu pienest Īzāku par upuri. Pievērsīsim uzmanību galvenajiem punktiem, kas mums palīdzēs saprast notiekošā būtību.

Pirmais, ko apskatīsim, ir vieta, kur Visaugstais lika pienest upuri. 1. Moz. 22:2. “(..) ej uz Morija zemi un upurē to tur par dedzināmo upuri uz kāda no kalniem, kuru Es tev norādīšu.” Lūk, kas par Morijas kalnu ir teikts Svētajos Rakstos. 1. Laiku 3:1 ir rakstīts “Un Salamans iesāka celt Tā Kunga namu Jeruzālemē Morijas kalnā, kur Tas Kungs atklājās viņa tēvam Dāvidam, - vietā, ko Dāvids bija izraudzījis, proti, uz jebusieša Ornana klona.” Morijas kalns kļuva par Tempļa kalnu. Kad celtniecība bija pabeigta un Templis iesvētīts, tur katru dienu Dievam tika pienesti upuri. Upurim, kas aprakstīts 1. Moz. 22. nodaļā, ir tieša saikne ar tiem upuriem, kuri uz šī kalna tika pienesti vēlāk.

Atgriežoties pie 1. Mozus gr./Berešit 22. nodaļas notikumiem, lasīsim 3. un 4. pantu, kur tiek aprakstīta Ābrahāma reakcija uz Dieva aicinājumu upurēt savu Dēlu. “Un Ābrahāms no rīta posās ceļam; apsegloja savu ēzeli, paņēma sev līdzī divus savus puisus, kā arī savu dēlu Īzāku; sacirta malku dedzināmam upurim un devās uz

to vietu, kuru Dievs viņam bija norādījis. Un trešajā dienā Ābrahāms pacēla savas acis un ieraudzīja to vietu iztālēm.” Ābrahāms neuzdod nevienu jautājumu - šis fakts pievērš īpašu uzmanību. Viņš neapšaubā Dieva lēmumu, kā tas bija notikumā ar Sodomu un Gomoru. Neskatoties ne uz ko, viņš ceļas agri no rīta, it kā negribēdams kavēties, it kā steigtos savu dēlu upurēt. Kā izskaidrot to, ka reakcija sekoja nekavējoties? Mēs atveram apustuliskos rakstus un vēstulē Ebrejiem 11:17-19 atrodam sekojošu šī notikuma aprakstu “Ticībā Ābrahāms, kad tika pārbaudīts, ir upurējis Īzāku, upurējis vienīgo dēlu, viņš, kas bija saņēmis apsoliņumus, par ko bija teikts: pēc Īzāka tev pēcnācēji tiks nosaukti, - jo viņš domāja, ka arī no mironiem Dievs spēj uzmodināt; tāpēc viņš to arī saņēma atpakaļ kā līdziību.” Mēs uzzinām, ka, pirmkārt, šī Ābrahāma darbība bija viņa ticības apliecinājums, otrkārt, viņš rīkojās apsoliņuma gaismā, treškārt, Ābrahāms ticēja, ka Īzāks var tiks augšāmcelts. Šī ticība par augšāmcelšanu atklājas 1. Moz. 22:5 “Un Ābrahāms sacīja saviem puisiem: “Palieciet jūs ar ēzeli šeit. Bet es ar zēnu gribu iet turp, un mēs gribam pielūgt, bet pēc tam atkal atgriezīsimies pie jums.”” Viņš tic, ka no tā kalna viņi abi ar dēlu atgriezīsies kopā. Viņš sagaidīja, ka viņa dēla augšāmcelšanās notiks nevis tālā nākotnē, bet gan šīs Dieva pielūgšanas laikā Morijas kalnā. Ievērojamais Toras skaidrotājs Raši par to raksta šādi “Atklāja pravietiski, ka viņi abi atgriezīsies.” Tātad, Ābrahāms ticēja Dieva apsoliņumam, kas ietvēra Īzāka augšāmcelšanos. Turpināsim 1. Moz. 22. nodaļas lasīšanu. Panti no 9.-13. “Un tie nonāca līdz vietai, kādu tam Dievs bija noteicis, un Ābrahāms uzcēla tur altāri, sakārtoja malku, sasēja savu dēlu Īzāku un uzcēla to uz altāra virs malkas. Un Ābrahāms izstiepa savu roku un satvēra nazi, lai nokautu savu dēlu. Bet Dieva eņģelis no debesīm sauca viņam: “Ābrahām! Ābrahām!” Bet tas sacīja: “Te es esmu.” Un viņš sacīja: “Neizstiep savu roku pret savu dēlu un nedari tam it nekā, jo tagad Es zinu, ka tu bīsties Dieva un neesi taupījis savu vienīgo dēlu Manis labad.” Un Ābrahāms pacēla savas acis un ieraudzīja aunu aiz sevis, kas ar saviem ragiem bija saķēries krūmājos, un Ābrahāms piegāja klāt, paņēma aunu un nolika to par dedzināmo upuri sava dēla vietā.” Lūk, viena no frāzēm, kas jūdaismā ir ieguvusi nosaukumu “akeda” (אָקֵדָה) - “sasiešana”, “Īzāka sasiešana”. Precīzāk, “pienesa to par dedzināmo upuri sava dēla vietā.” Midrašā “Tanhuma” par šo tēmu ir rakstīts šādi “Katras darbības laikā šajā upura pienēšanā viņš lūdz un teica: “Lai tas atrod labvēlību pie Viņa, ja kas tāds notiek ar manu dēlu, ja mans dēls tiek nokauts, ja ar viņa asinīm notiek slacīšana, ja no viņa tiek noņemta āda, ja viņš tiek sadedzināts un kļūst par pelniem.” Īzāks palika dzīvs, jo upuris tika pienests viņa vietā.”

Mēs redzam spilgtu ilustrāciju par aizvietojošo upuri. Saskaņā ar jūdu tradīciju, no šī auna raga tika izgatavots “šofar” (שׁוֹפָר). “Šofar” ir ebreju tautas signālu un mūzikas instruments, kas veidots no dzīvnieka raga. To pūta Salīdzināšanas dienā, (כּפּוּר יוֹם, Yom Kippur,) kas bija glābšanas un šķīstīšanas diena. Talmudā ir rakstīts “Pateica rabi Abagu: kāpēc pūš auna ragu? Ir teicis Svētais - labvēlīgs ir Viņš: Pūtiet auna ragu Manā priekšā un es atminēšos Īzāka, Ābrahāma dēla, sasiešanu jūsu dēļ. (..) Un Es to pieskaitīšu jums par to, ka jūs sasienat sevi Manā priekšā.”

Vai arī, kā ir rakstīts grāmatā “Šulhan aruh”(שׁוּלְחָן אֲרוּחַ) - “Uzklātais galds” (Ec. 23:41) “Lai Dievs varētu atcerēties un pieskaitīt Īzāka sasiešanu mums par nopelniem.”

Tādējādi mums ir notikums, kas stāsta par to, kā viena nopelns tiek piedēvēts citiem un atpirkšana kļūst iespējama pateicoties cita taisnīgumam. Savukārt Īzāka dzīvība tika saudzēta tāpēc, ka Visaugstais bija izraudzījis citu upuri, aizvietojošu upuri.

Lasot Svētos Rakstus uz priekšu, Jesajas 53. nodaļā mēs atrodam, kā šis princips attīstās tālāk. Tur tiek aprakstīta Persona, kuras dzīve bija taisna un bezgrēcīga. 9. pantā ir teikts “(..) nekādu netaisnību viņš nebija darījis un viltības nebija viņa mutē.” 11. pantā - “(..) ar savu atziņu mans taisnīgais kalps palīdzēs daudziem iegūt taisnību (..)”. Neskatoties uz Viņa taisnību, šī Persona tiek pienesta par upuri. 5., 6., 8., 11. un 12. pantā ir rakstīts “Viņš bija ievainots mūsu pārkāpumu dēļ un mūsu grēku dēļ satriekts. Mūsu sods bija uzlikts viņam mums par atpestīšanu, ar viņa brūcēm mēs esam dziedināti.” “(..) Tas Kungs uzkrāva visus mūsu grēkus viņam.” “(..) Manas tautas pārkāpumu dēļ viņam bija uzlikts sods.” 7. un 10. pantā ir teikts “(..) kā jērs, ko ved nokaušanai (..)”. “(..) viņš nodos savu dvēseli par salīdzinājuma upuri (..)”. Un tālāk pravietojumā ir atklāta Viņa atgriešanās dzīvībā. Panti 10., 11. un 12. “Kad viņš nodos savu dvēseli par salīdzinājuma upuri, viņš redzēs izaugam jaunu dzimumu un dzīvos ilgi, un Tā Kunga gribas piepildīšana svētīgi sekmēsies ar viņa rokas darba palīdzību.” “No dvēseles ciešanām viņam radīsies panākumu papildnam (..)”. “(..) Es viņam piešķiršu viņa daļu starp daudzajiem lielajiem.”

Saskaņā ar Ī. Ben J. Abaranela komentāru rabīns Nātans 32. gadā pirms Kristus skaidroja šo pravietojumu kā pravietojumu par gaidāmo Mesiju. “Pie tāda paša viedokļa”, viņš raksta “pieturas arī mūsu gudrie, lai viņiem svētīga piemiņa, daudzus Midrašu rakstos.” Es redzēju šī pravietojuma skaidrojumus, kurus ir atstājis arī Nahmanids (Rambans) un izskaidroja šo pravietojumu par Mesiju.

Šeit, Jesajas grāmatas 53. nodaļā, saplūst kopā visi 1. Mozus grāmatas 22. nodaļas vēsts motīvi. Aizvietojošā upura princips, glābšana pateicoties cita nopelnam un augšāmcelšanās. “Tanhuma” komentārā ir teikts “Šis auns, kas ar saviem ragiem bija saķēries krūmājos, tika pienests par upuri Īzāka vietā. Tā tas bija paredzēts jau no iesākuma, kopš pasaules radīšanas.” Tādus pašu vārdus mēs atrodam arī apustuliskajos rakstos. 1. Pēt. 1:18-20 “Jūs zināt, ka esat ne ar iznīcīgām lietām - sudrabu vai zeltu atpirkti no savas aplamās dzīves, mantotas no tēviem, bet ar Kristus, šī bezvainīgā un nevainojamā Jēra, dārgajām asinīm, kas gan iepriekš izredzēts pirms pasaules radīšanas, bet atklāts laiku beigās jūsu dēļ.”

Vārds “Kristus” grieķu valodā nozīmē “Svaidītais, Mesija” (Χριστός). Kristum bija jāatgūst dzīvība pēc Sevis upurēšanas. Tieši tāpēc Ābrahāms palika mierīgs, viņam bija apsolījums par Īzāku. Ja Visaugstais liek Īzāku upurēt, tas nozīmē, ka Viņš izpildīs Savus apsolījumus. Tādējādi Īzāks kļūva par Mesijas prototipu. Kā raksta ebreju autors Ī. B. Zingers “Pieņemums par mesianisku ēru pastāvēja kopš sentēvu laikiem. “Tavos pēcnācējos tiks svētīta visa šīs pasaules ģimene.” Šī svētība tika dota gan Ābrahāmam, gan Īzākam.”

Noslēgumā Jēzus vārdi no Jāņa 8:56 “Jūsu tēvs Ābrahāms kļuva līkums, noprazdams, ka redzēs Manu dienu, un viņš to redzēja un priecājās par to.” Tur, uz Morijas kalna, Ābrahāms ļoti spilgti un personīgi izjuta lielā upura jēgu, kuru, saskaņā ar pravietojumiem, savā laikā pienesa Mesija. Šī Upura nopelns ticībā ir pieejams mums visiem. Ticībā pieņemot aizvietojošo Dieva Jēra upuri, mēs iegūstam pārlicību par augšāmcelšanos.

Lai Visaugstais svētī jūs un jūsu ģimenes!